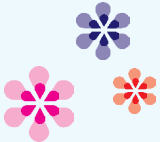

“น้อยก็หนึ่ง”...ฉบับที่ 5 มาแล้ว มาพร้อมกับความรื้อนแรงของสถานการณ์การเมืองไทย

ในขณะนี้ ซึ่งหลายคน คงกำลังรอลุ้นว่า ใคร...จะมานั่งในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐบาลชุดใหม่จะเป็นอย่างไร จะมีนโยบายอะไรใหม่ๆ ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่คนพิการไทยหรือไม่..... ส่วนผู้ที่ติดตามรออ่าน “น้อยก็หนึ่ง” หลายคนก็อาจแปลกใจไปจนสงสัยว่า ทำไม?...เจียบไปนาน ก็ต้องกราบขออภัย ณ ที่นี้ด้วย เนื่องจากเรามีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกองบรรณาธิการของเรา ซึ่งหลายคนเป็นมือใหม่ แต่ทุกคนก็พยายามทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ “น้อยก็หนึ่ง” ที่คุณภาพคับแก้วออกมา.... และสำหรับ ฉบับนี้เราได้เลือกขุประเด็น “การเลือกปฏิบัติ” ด้วยเห็นว่าเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมือง อีกทั้งอยู่ในช่วงของวันรัฐธรรมนูญตามปฏิทินไทย

เราเริ่มต้นด้วยเรื่อง “กระเทาะเปลือก..การเลือกปฏิบัติ” ซึ่งผู้ที่จะไขความกระจ่างในเรื่องนี้คือ อาจารย์มณฑิยา บุญตัน ผู้แทนประเทศไทยในการร่างอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ มีการหยิบยกหลายตัวอย่างเพื่อให้เห็นภาพที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น ดังเช่น เพลงของราชาลูกทุ่ง สุรพล สมบัติเจริญ ที่มีเนื้อร้องท่อนหนึ่งกล่าวว่า “สาวตาบอดกอดได้กับ อุ่น” หนึ่งในตัวอย่างของความเชื่อ ซึ่งไม่ได้อยู่บนความเป็นจริงที่เป็นเหตุเป็นผลแต่นี่คือ รากเหง้าของการเลือกปฏิบัติ ตามด้วยเรื่องราวดี ๆ ของภาคีเครือข่าย IL นครปฐม จากชายผู้ได้ชื่อว่า “ชายพิการที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรี และปลดปล่อยพันธนาการแห่งความไม่เท่าเทียม” คุณธีรวัฒน์ ศรีปฐมสวัสดิ์ ผ่านบทความ “IL: การขับเคลื่อนงาน การเลือกปฏิบัติ” ...ความหวังกับพ.ร.บ.ใหม่”

นอกจากนี้ ท่านผู้อ่านยังสามารถติดตามความเคลื่อนไหวว่า ใคร..ทำอะไร..ที่ไหน ..ในช่วง 3 - 4 เดือนที่ผ่านมา กับ “สีสัน...ความเคลื่อนไหว” ได้เช่นเดิม ในขณะที่ประกายความคิดของท่านจะถูกจุดให้ติดอีกครั้งผ่านบทความ “การตีตราคนพิการ : ประเด็นพื้นฐานที่ไม่ควรละเลย”

ส่วนคอบทหนึ่งทั้งหลาย ท่านจะได้พบกับ “Grayscale เพราะก้ำกึ่งจึงเลือนลาง” หนึ่งเรียลลิตี้ (reality) ของชีวิตชายหนุ่มหน้าตาดีคนหนึ่งชื่อว่า แอ็ค ซึ่งวันหนึ่งต้องประสบกับความผิดปกติทางสายตา และสุดท้าย เราขอแนะนำหนังสือใหม่ของแผนงาน สสพ. ... “ฝ่าข้ามความบ้า” โดย วีระศักดิ์ จันทร์สองแสง นักเขียนสารคดีเชิงประสบการณ์ชีวิตกับผลงานล่าสุดที่จะสร้างความประทับใจไม่น้อยไปกว่าที่ผ่านมา ♥

“...น้อยก็หนึ่ง” แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคม (สสพ.) ผู้จัดทำ กองบรรณาธิการ พญ.วีชรา รุ่งไพบูลย์ ทพ.จเร วิชาไทย สมลักษณ์ ลิ้ม มนินา อนันตผล โอปอล ประภาวดี แพรว เอี่ยมน้อย ลักษณ์วาทิ ธนานุภาพ ธีราพร ไชยมาลา ศิลปกรรม อาภาพรณ สายยศ ประสานงาน แพรว เอี่ยมน้อย ธีราพร ไชยมาลา พิมพ์ บุญจผลการพิมพ์
แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย ตึกพัฒนาวิชาการ ชั้น ๒ ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ ถ.ติวานนท์ ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี โทร. ๐-๒๙๕๑๐-๐๘๓๐ ๐-๒๙๕๑๐-๐๗๕๕

ชื่อหนังสือ	ฝ่าข้ามความบ้า (การเดินทางจากโลกหลอน ออกมาสู่โลกแห่งความจริงของผู้บกพร่องทางจิต)
ผู้เขียน	วีระศักดิ์ จันทร์สองแสง
ประเภท	สารคดีประสบการณ์ชีวิต
ราคา	100 บาท
จัดพิมพ์โดย	แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย

คนที่ดูไม่เหมือนชาวบ้านชาวช่องทั่วไป เนื้อตัวหน้าตามอมแมมอย่างไม่แคร์สายใคร เขาอาจห่อร่างอยู่ในชุดรุ่มร่ามหรือไม่สวมเสื้อผ้าเลยสักชิ้น คุณอาจเคยเห็นเขาเดินค่อมอยู่บนข้างทางอย่างไร้จุดหมาย ทอดตัวลงนอนอยู่ริมฟุตบาท หรือศาลาริมทาง หรือบางที่อาจพบเขาตะโกนกันด่าใครอยู่กัยสายลม หรือบางคนก็ออกท่าก้ำกร้าว นำหวาดกลัว หรือไม่ก็ร้องรำทำลิเกเป็นที่น่าตลกขบขัน ฯลฯ

“แต่คุณรู้ไหม นั่นเป็นเพียงผู้บกพร่องทางจิตส่วนน้อย
ที่เดินทางไปถึงความบ้าอย่างเต็มตัว”

ยังมีผู้ที่อยู่กับภาวะจิตเภทอีกมากมายในสังคมของเรา ทั้งคนที่ไม่ยอมรับว่าตัวเองป่วย ยังคงทำงาน และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างคนปกติและส่วนหนึ่งกำลังรับการบำบัดรักษา

“จิตเภทเป็นโรคที่รักษาหายได้
ผู้ป่วยทางจิตสามารถคืนกลับสู่สังคม และทำงานได้
หากได้รับการรักษาที่ถูกต้องทันการณ์”

ฝ่าข้ามความบ้า เป็นเรื่องราวชีวิตของกลุ่มผู้บกพร่องทางจิตหรือที่คนทั่วไปมักเรียกเขาว่า คนบ้า เสนอให้เห็นภาพชีวิตและความเป็นจริงว่า ผู้ป่วยทางจิตไม่ใช่บุคคลที่น่ากลัวอย่างที่คนทั่วไปอาจรู้สึก โรคจิตเภทเป็นภาวะความเจ็บป่วยที่สามารถรักษาได้ แต่หากไม่ได้ได้รับการรักษา ก็จะกลายเป็นคนบ้าดาร์อย่างที่เราพบเห็น และนี่แหละคือเรื่องของพวกเขา “เรื่องของคนที่กำลังฝ่าข้ามความบ้า” ♥

กระเทาะเปลือก ...การเลือกปฏิบัติ

สำหรับสถานการณ์บ้านเมืองไทยในขณะนี้ เรื่องที่กำลังอยู่ในกระแสก็คงหนีไม่พ้น เรื่องของการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ที่มีขึ้นในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ซึ่งประชาชนคนไทยก็คงจะรอแสดงความยินดีกับรัฐบาลใหม่ที่มาจากการเลือกตั้ง ...สำหรับแวดวงคนพิการไทยในปี 2550 นี้ เรายังมีเรื่องที่น่ายินดีและภูมิใจอื่น ๆ อีก เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ที่ได้มาใหม่นั้น คนพิการได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่างอย่างมาก จนสามารถบรรจุสาระสำคัญเกี่ยวกับคนพิการบนพื้นฐานของการเคารพสิทธิศักดิ์ศรีและการไม่เลือกปฏิบัติ

ปี 2550 นี้ก็เช่นกัน ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ซึ่งมีประเด็นที่ว่าด้วยเรื่อง การเลือกปฏิบัติ ปรากฏอยู่อย่างชัดเจน ...สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นนี้ เป็นสัญญาณที่ดีสำหรับคนพิการไทย ที่ได้พบกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในชีวิตของพวกเขา และจุดนี้... คงเป็นโอกาสอันดีที่เราจะได้เรียนรู้และเข้าใจในเรื่อง “การเลือกปฏิบัติ” เพื่อเกิดการ “ไม่เลือกปฏิบัติ” จากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนี้

“ที่ผ่านมา มีการพูดถึงเรื่องการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม แต่มันไม่เป็นรูปธรรม มันยังไม่เคยมีปรากฏในกฎหมายฉบับใดเลย มีแต่ในบทความวิชาการ มีแต่ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็ทำอะไรกับใครไม่ได้ เพราะฉะนั้น พ.ร.บ.ส่งเสริมฯ จึงเป็นกฎหมายไทยที่ถือว่า เป็นกฎหมาย (ที่ไม่ใช่รัฐธรรมนูญ) ฉบับแรกที่พูดถึงเรื่อง การห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม”

ข้อความดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นคำกล่าวของอาจารย์มณฑิยา บุญตัน นายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย หรืออีกหลายๆ ตำแหน่ง อาทิ รองประธานสมาคมพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย กรรมการบริหารสหภาพคนตาบอดโลก กรรมการมูลนิธิต่างๆ รวมถึงอนุกรรมการด้านผู้พิการ ภายใต้

คณะกรรมการด้านเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและความมั่นคงของมนุษย์ นอกจากนี้ อาจารย์มณฑิยา ยังเป็นผู้แทนประเทศไทยไปทำหน้าที่ยกร่างอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิคนพิการ ทำให้อาจารย์เป็นบุคคลหนึ่งที่ต่อสู้และติดตามประเด็น “การเลือกปฏิบัติ” มาโดยตลอด

อาจารย์มณฑิยา ได้กล่าวว่า การเลือกปฏิบัติ เป็นหนึ่งในหัวข้อหลักของเรื่องสิทธิมนุษยชน เพราะเรื่องสิทธิมนุษยชนจะบอกว่าเรามีสิทธิอะไรบ้าง และเพื่อให้เราได้รับสิทธิเหล่านั้น รัฐจะต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งเป็นการกล่าวโดยทั่วไป ซึ่งแม้เราพูดกันว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิ แต่ในทางปฏิบัติ กลับยังมีการปฏิบัติต่อบางคนบางกลุ่มเหมือนเขาไม่มีสิทธิอะไร ซึ่งการปฏิบัติต่อกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ต่างกันในสิ่งที่ควรปฏิบัติเหมือนกัน หรือปฏิบัติเหมือนกันในสิ่งที่ควรปฏิบัติต่างกัน กล่าวได้ว่า คือ การเลือกปฏิบัตินั่นเอง

ประเด็นที่ว่า “เราควรปฏิบัติแตกต่างกัน เพราะมนุษย์แตกต่างกัน แต่เราปฏิบัติเหมือนกัน” ยังไม่ค่อยมีการพูดถึงมากนัก ซึ่งอาจารย์มณฑิยาได้ช่วยยกตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้นว่า

“สมมติคุณเป็นเจ้าของหน้าของรัฐ แต่คุณยื่นกระดาษให้ผม

1 ดำรงตำแหน่ง นายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย อนุกรรมการด้านผู้พิการในคณะกรรมการด้านเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและความมั่นคงของมนุษย์และผู้แทนประเทศไทยในเวทียกร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิคนพิการ

(ซึ่งตามอด) แล้วให้ผมอ่านเหมือนเพื่อนดาดี เช่นนี้เรียกว่า **ปฏิบัติไม่เป็นธรรม** เพราะว่าคุณปฏิบัติต่อผมเหมือนกันกับเพื่อน แต่ผมกับเพื่อนต่างกัน คุณควรต้องยื่นเอกสารเดียวกันแต่เป็นอักษรเบรลล์ให้ผม ขณะที่ยื่นเอกสารเดียวกันให้เพื่อนผม แล้วบอกว่าทั้งสองท่านช่วยลองอ่าน เช่นนี้จึงเรียกว่า **การไม่เลือกปฏิบัติ**

อีกตัวอย่างหนึ่ง “ในพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับทะเบียนราษฎร ได้ระบุว่า คนไทยเมื่ออายุ 15 ปี ต้องมีบัตรประชาชน แต่คนพิการไม่จำเป็นต้องมีบัตรประชาชนก็ได้ เมื่อเป็นดังนี้แล้ว นายมนเทียรจะทำบัตรประชาชน แต่เจ้าหน้าที่รัฐกล่าวว่า ไม่จำเป็นต้องทำบัตรประชาชน นายมนเทียรจึงไม่ได้ทำบัตรประชาชน ผลที่ตามมาคือ นายมนเทียรเสียสิทธิในการทำนิติกรรมต่างๆ เนื่องจากกฎหมายไทยเกือบทั้งหมด ระบุว่า ใครจะทำอะไร จำเป็นต้องใช้บัตรประชาชน การที่บอกว่า คนพิการไม่จำเป็นต้องใช้บัตรประชาชนก็ได้ แสดงว่า คนพิการไม่จำเป็นต้องใช้สิทธิก็ได้ ? กล่าวได้ว่า ผลอันเนื่องจากการปฏิบัติตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐทำให้นายมนเทียรเสียสิทธิ จัดว่า เป็นการเลือกปฏิบัติโดยทางอ้อมโดยผ่านการปฏิบัติตามกฎหมาย

“การเลือกปฏิบัติ” มาจากอะไร?? อาจารย์มนเทียร มีความเห็นว่า การเลือกปฏิบัติเกิดจากการที่มนุษย์จำนวนหนึ่งไม่ยอมรับความแตกต่าง พวกเขามองว่าสังคมที่เป็นมาตรฐานจะต้องเป็นแบบนี้แบบนี้ ผิดจากนี้ไปไม่ได้ ฉะนั้น พวกเขา ก็จะพยายามสร้างกฎเกณฑ์ทางสังคม หรือปฏิบัติการด้วยตัวเองเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้ถูกรุกล้ำจากพวกที่อยู่นอกกรอบมาตรฐานของเขา ด้วยคิดว่าอาจจะเป็นภัยต่อเขาได้ โดยการกีดกันคนที่

เขาเห็นว่าอยู่นอกกรอบมาตรฐานของเขาออกไปจากพื้นที่ทางสังคม นี่เป็นหลักทั่วไป

กรณีคนพิการ ก็ไม่แตกต่างกัน แม้ว่าจะเป็นการมองแบบเวทนานิยม ด้วยความสงสารเห็นใจอยากช่วยเหลือ แต่ก็ได้ผลร้ายเช่นเดียวกัน นั่นก็คือ คนพิการถูกแปลกแยก ถูกเลือกปฏิบัติ ถูกจำกัดโอกาสทางเลือกต่างๆ แม้ว่า ความสงสาร จะมีขึ้นได้ แต่จะต้องไม่นำ ความสงสารไปขีดเส้นชีวิตให้คน สมมติเช่น นาย ก พิจารณ์ ต้องการเข้าเรียนมหาวิทยาลัย แต่คนทั่วไปกลับสงสารกลัวว่านาย ก จะลำบาก อาจเกิดความกดดัน จึงเห็นว่าไม่ควรให้นาย ก เรียน...เช่นนี้ เป็นความสงสารที่เหมาะสมหรือ? ในทางที่ถูกต้องเหมาะสม เราควรจัดหาอุปกรณ์ ทำให้เขาสามารถเรียนได้ เช่นนี้ต่างหาก...จึงจัดว่าเป็นความสงสารที่ไม่จำกัดความเป็นมนุษย์ของเขา

เมื่อเราตั้งหลักได้แล้วว่า การเลือกปฏิบัติ เกิดจากการที่คนไม่ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย มองว่าเป็นภัย เป็นอันตรายต่อเรา จึงกีดกันเสียดังนั้น การที่จะป้องกันไม่ให้เกิดสิ่งเหล่านี้ได้ เราก็ต้องเรียนรู้ที่จะยอมรับให้ได้ ต้องเลิกกลัว และต้องเลิกมองเห็นว่าความแตกต่างเป็นภัยคุกคาม หรือมองความแตกต่างเป็นเรื่องน่ารังเกียจ เป็นเรื่องตลก แล้วยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน...การที่เราจะปฏิบัติต่อใครต้องตระหนักว่า เราไปจำกัดสิทธิในความเป็นมนุษย์ของเขาหรือไม่... หรือว่า เราคิดว่าเราทำตามหน้าที่ของเรา?... ถ้าคิดดังนั้น เราต้องสำรวจดูว่า หน้าที่ที่กำหนดตามนั้น เป็นหน้าที่ที่กำหนดมาอย่างถูกต้อง หรือ เป็นหน้าที่ที่มาจากมิฉฉาหิติ

ตัวอย่างเช่น ข้าราชการหลายคนก็รู้ว่าการปฏิบัติแบบนี้ไม่ถูกต้อง เป็นการเลือกปฏิบัติ เป็นการจำกัดสิทธิความเป็นมนุษย์

แต่เขาเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐ เขาอาจไม่มีทางเลือก บางคนคิดว่า มีกฎหมายอยู่ในมือ ทำไปเต็มทีคิดว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้อง แต่แท้จริง กฎหมายในมือที่มีอยู่เกิดจากอำนาจนิยมที่แบ่งแยกความเป็นมนุษย์ เกิดจากการมองว่าความหลากหลายเป็นภัยคุกคาม เป็นความ ต่ำต้อยน่ารังเกียจ เพราะฉะนั้นฉันต้องอยู่สูงกว่าความน่ารังเกียจ กีดกันความน่ารังเกียจ ความต่ำต้อยออกไป เหลือแต่ความ บริสุทธิ์ของผู้ที่มีพร้อมทุกอย่าง ...ซึ่งหากข้าราชการเล่นตาม บทบาทนั้น โดยไม่มีความเห็นอกเห็นใจ สังคมก็คงไม่มีความ สงบสุขแน่นอน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ความกลัวว่าความแตกต่างนั้นอาจ ทำร้ายเรา จึงเกิดความรังเกียจ และพยายามเบียดเบียนมองว่าสิ่ง นั้นต่ำต้อย สิ่งเหล่านี้เป็นต้นความคิดที่นำไปสู่การเกิดความเชื่อ ที่บิดเบือนไป พอมีหลาย ๆ คนเชื่อและปฏิบัติอย่างเดียวกันในชุมชน ก็เกิดการเป็นจารีตประเพณี ซึ่งความเชื่อหลายเรื่องก็ไม่ได้อยู่บน ความเป็นจริงที่เป็นปรกติ หรือ ความจริงที่เป็นเหตุเป็นผลเลย อย่างเช่น เพลงของราชาเพลงลูกทุ่ง สุรพล สมบัติเจริญ ที่มี เนื้อร้องท่อนหนึ่งกล่าวว่า “สาวตาบอดกอดได้ก็อบอุ่น” นี่เป็น เพียงหนึ่งตัวอย่างของความเชื่อ ซึ่งไม่ได้อยู่บนความเป็นจริงที่เป็น เหตุเป็นผลและนี่ คือ รากเหง้าของการเลือกปฏิบัติ

อีกประเด็นหนึ่งที่จะกล่าวถึง ก็คือ การเลือกปฏิบัติอาจเกิด ได้เพราะความไม่รู้ เราพบว่า คนที่เป็นเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจ ของรัฐโดยมากยังขาดองค์ความรู้ที่เพียงพอต่อการตัดสินใจ แต่ ยังพยายามใช้ความรู้ที่ไม่เพียงพอเป็นตัวตัดสินใจความเป็นไปของ ประเทศชาติ ตัดสินว่าใครควรได้รับอะไร ใครไม่ควรได้รับอะไร ตัดสินว่าใครควรถูกปฏิบัติยังไง ใครไม่ควรถูกปฏิบัติยังไง อาจารย์ มณฑิรได้ยกกรณีที่อาจารย์ประสบพบด้วยตนเองเป็นตัวอย่างว่า

“ขณะผมนั่งคุยกับกรรมการสภาท่านหนึ่ง เรากำลังพูด ถึงพ.ร.บ.สงเคราะห์ข้าราชการ ถ้าหากข้าราชการเกิดพิการเจ็บ ป่วยระหว่างปฏิบัติหน้าที่ราชการ ก็ควรให้สามารถไปฟื้นฟูฯ และ ให้กลับมาปฏิบัติราชการตามเดิมได้ ท่านก็แย้งขึ้นมาทันทีว่า ถ้า ผมเป็นเจ้าของที่บันทึกข้อมูล ต่อมาผมเกิดประสบอุบัติเหตุตาบอด แล้วผู้บังคับบัญชาไม่ให้ผมออกราชการ แล้วจะให้ผมเป็นเจ้า หน้าที่บันทึกข้อมูลได้อย่างไร”..... แล้วคุณรู้ได้อย่างไรว่าคน ตาบอดเป็นเจ้าของที่บันทึกข้อมูลไม่ได้

ที่นี่ เราได้ทราบมากขึ้นว่า การเลือกปฏิบัติก็อาจเกิดขึ้น มาจากความไม่รู้ได้อีกอย่างหนึ่ง และสุดยอดของความไม่รู้ คือ ไม่รู้คิด มีข้อมูลเยอะมาก แต่คิดออกมาไม่ได้ความ ยิ่งแล้วใหญ่

หากเมื่อเรามองกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติ ที่เด่น ๆ สำหรับสถานการณ์บ้านเราในตอนนี้ก็คงมีอนุสัญญา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และล่าสุดคือ พ.ร.บ.การศึกษาพิเศษ ซึ่งอาจารย์มณฑิรได้กรุณาแสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ โดยมีหลายประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการฉบับนี้ เป็น อนุสัญญาเชิงบูรณาการ ที่เรียกว่าบูรณาการเพราะว่า ยังมี อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับอื่นที่มุ่งด้านใดด้านหนึ่ง เช่น บางอนุสัญญามุ่งการส่งเสริมพัฒนา บางอนุสัญญามุ่งการ ควบคุมอย่างเข้มงวดเพื่อไม่ให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ อนุสัญญานี้ เรียกว่า Comprehensive law คือ ครอบคลุมใน มิติทั้งมิติด้านการพัฒนา มิติสิทธิมนุษยชน รวมถึงการห้าม เลือกปฏิบัติ แม้ว่า การเลือกปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องสิทธิ มนุษยชน แต่จะเน้นในที่นี้แยกกัน เพื่อเน้นว่า การเลือกปฏิบัติ

เป็นเรื่องใหญ่ในบรรดาสัทธิมนุษยชน กล่าวโดยสรุปว่า กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายบูรณาการ ที่รวมมิติด้านการพัฒนาทางสังคม สวัสดิการสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงการห้ามเลือกปฏิบัติ

สาระสำคัญของอนุสัญญา ในมาตรา 5 กล่าวว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย คนพิการมีความเสมอภาคเช่นเดียวกับคนทั่วไปตามกฎหมาย โดยห้ามเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ การเลือกปฏิบัติไม่รวมถึงมาตรการเพื่อช่วยเหลือคนพิการเพื่อ

ให้ได้รับความเสมอภาค อีกประเด็นหนึ่งซึ่งอนุสัญญานี้กล่าวถึง นั่นคือ การช่วยเหลืออย่างมีเหตุมีผล ซึ่งในรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 ใช้คำว่า “อย่างเหมาะสม” แต่ก็คือความหมายอย่างเดียวกันนั่นเอง การปฏิเสธการช่วยเหลืออย่างเหมาะสมถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

- คุณเชิญคนพิการนั่งรถเข็นเข้าร่วมประชุม จัดประชุมชั้น 7 แต่ตึกนี้ไม่มีลิฟท์ พอคนพิการมาถึง ถามว่า พอจะมีคนช่วยอุ้มไหม คุณตอบว่า ไม่มีคนอุ้มนี่คือ คุณปฏิเสธการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม คือคุณไม่ได้มีพยายามที่จะให้การช่วยเหลือ

- หรืออีกตัวอย่าง คุณอ้างว่าไม่มีเอกสารประชุมที่เป็นอักษรเบรลล์สำหรับคนตาบอด หากคนอ่านก็ไม่ได้ มีแต่เอกสารสำหรับคนตาดีให้ มีเวลาอ่านก่อนประชุม 15 นาที อย่างนี้เรียกว่า ไม่มีกรช่วยเหลือ แต่ถ้าคุณบอกว่า หากคนอ่านล่วงหน้าได้ โดยเขาจะช่วยสรุปประเด็นก่อน และจะนั่งประกบให้ในระหว่างประชุมอย่างนี้เรียกว่า การช่วยเหลือได้เกิดขึ้น

สังคมไทยมักจะไม่เข้าใจในจุดนี้ สังคมไทยมองว่าเป็นเรื่องของการเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจมากกว่า คิดว่า ถ้าไม่ให้ก็ไม่เป็นไร เพราะหมดทางแล้ว ไม่รู้ทำอย่างไรดี จึงไม่ให้ แต่ในอนุสัญญาจะหมายความว่า การให้เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าไม่ให้ ถือว่าปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม สังคมไทยมักเข้าใจผิด คิดว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีน้ำใจก็เพียงพอแล้ว แต่ความจริงเรามีจุดอ่อน นั่นคือ เราไม่มี การสร้างหลักประกันการมีน้ำใจ ตัวอย่างเช่นวันนี้มีน้ำใจทำให้ แต่วันไหนทะเลาะกับแฟน หมดกำลังใจ ก็ไม่มีน้ำใจแล้ว

สังคมไทยมักจะไม่เข้าใจในจุดนี้ สังคมไทยมองว่าเป็นเรื่องของการเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจมากกว่า คิดว่า ถ้าไม่ให้ก็ไม่เป็นไร เพราะหมดทางแล้ว ไม่รู้ทำอย่างไรดี จึงไม่ให้ แต่ในอนุสัญญาจะหมายความว่า การให้เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าไม่ให้ ถือว่าปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม สังคมไทยมักเข้าใจผิด คิดว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีน้ำใจก็เพียงพอแล้ว แต่ความจริงเรามีจุดอ่อน นั่นคือ เราไม่มี การสร้างหลักประกันการมีน้ำใจ

ดังนั้น หลักในการปฏิบัติ ก็คือ เราต้องยอมรับในสิทธิเขา ก่อน แล้วใช้ความพยายามอย่างสมเหตุสมผล สร้างหลักประกันในสิ่งนั้น โดยตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของความเป็นมนุษย์

แม้ว่าจะมีอนุสัญญาออกมาแล้ว แต่ปรากฏว่า ประเทศไทยยังไม่มีกรให้สัตยาบันอนุสัญญาดังกล่าว พรรคการเมืองต่างๆที่เป็นรัฐบาลในอนาคตอันใกล้ ยังคงมุ่งกล่าวถึงนโยบายที่เป็นเชิงเวทนานิยม (แจกเงินอย่างเดียว) ทั้งที่อนุสัญญานี้สามารถเชื่อมโยงเข้ากับรัฐธรรมนูญมาตรา 82 ที่ว่าด้วยเรื่องการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยเมื่อให้สัตยาบันแล้วสาระสำคัญต่างๆ ก็จะมีบูรณาการเข้ากับกฎหมายไทย ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งอาจารย์มณเฑียรยังได้ช่วยแนะนำด้วยว่า “ถ้าใครได้มีโอกาสศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ ลองหาความเชื่อมโยง ระหว่างมาตรา 15, 16, 17 ในพ.ร.บ.ส่งเสริมฯ มาตรา 30 ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 6 ในพ.ร.บ.การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และมาตรา 5 ในอนุสัญญา ก็จะมีพบประเด็นความเชื่อมโยงที่น่าสนใจ....”

“ถึงเวลานี้ สังคมไทยยังคิดว่าการเลือกปฏิบัติเป็นเรื่องที่จำเป็น สังคมไทยยังมองว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมไปก่อนเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว... ถ้าสังคมไทยจะเจริญเติบโตต่อไป ก็แสดงว่าเราจะต้องเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างนี้ต่อไปหรือ??” อาจารย์มณเฑียรกล่าวทิ้งท้ายในที่สุด....♥

“...นี้ อ ย ก็ ห นี้”

หน้าต่าง...ภาคี

แพรวพราว

ขอขอบพระคุณ....

คุณธีรวัฒน์ ศรีปฐมสวัสดิ์ไว้ ณ โอกาสนี้

IL ... การขับเคลื่อนงาน “การเลือกปฏิบัติ” ...ความกว้างไกลกับ พ.ร.บ. ใหม่

เมื่อไม่นานมานี้ “คนค้นคน” รายการสารคดีชีวิต ซึ่งเผยแพร่ออกอากาศทางโมเดิร์นไนน์ทีวี ได้จัดโครงการดีที่ชื่อว่า “ดีแท้คนค้นคนดี” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 80 พรรษา โดยนำเรื่องราวการทำความดีของ “คนดี” ทำท่ามาเผยแพร่ออกอากาศตลอดระยะเวลาหนึ่งเดือนเศษ ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นจำนวนมาก **คุณธีรวัฒน์ ศรีปฐมสวัสดิ์** ผู้อำนวยการศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการนครปฐม วัย 47 ปี เป็นหนึ่งในท่านั้น ทางรายการได้ใส่คำโปรยไว้ว่า “ชายพิการที่ต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรี และปลดปล่อยพันธนาการแห่งความไม่เท่าเทียม” แม้ว่าอุบัติเหตุจะทำให้เขากลายเป็นคนพิการรุนแรง แต่ด้วยความมุ่งมั่นพยายามที่จะรวมกลุ่มคนพิการในจังหวัดนครปฐมผู้มีหัวใจเดียวกัน มาร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับคนพิการรุนแรง ภายใต้แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ (Independent Living Concept) ในปี พ.ศ.2545 เขาสามารถจัดตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการนครปฐมได้เป็นผลสำเร็จ

การทำงานของศูนย์ฯ มีเป้าหมายเพื่อเสริมพลัง (empower) คนพิการรุนแรงให้สามารถเลือกและตัดสินใจในการดำเนินชีวิต เกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเอง มีความหวังและเป้าหมายที่จะดำเนินชีวิตต่อไป โดยผ่านกระบวนการให้คำ

1 ผู้อำนวยการศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการ จังหวัดนครปฐม และคนพิการตัวอย่างประจำปี 2550

ปรึกษาฉันท์เพื่อน และการฝึกทักษะการดำรงชีวิตอย่างอิสระ นอกจากนี้ ศูนย์ฯยังได้มีการขับเคลื่อนแนวคิดและวิถีปฏิบัติ การดำรงชีวิตอิสระไปสู่คนพิการในชุมชน การอบรมและบริการผู้ช่วยเหลือส่วนตัวคนพิการ การจัดกลุ่มติดตามเพื่อนช่วยเพื่อน ตลอดจนบริการข้อมูลข่าวสาร และที่สำคัญที่สุด คือ การพิทักษ์สิทธิคนพิการ

หลังจากกองบรรณาธิการได้มีมติเลือก “การเลือกปฏิบัติ” เป็นประเด็นหลักของเล่ม ซึ่งเข้ากับสถานการณ์ ที่เพิ่งมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ออกมาสดๆ ร้อนๆ ผู้เขียนหน้าต่างภาคีจึงนึกถึงภาคี IL (เป็นที่รู้จักในแวดวงภาคีเครือข่าย และคนทำงาน สสพ. ว่า IL เป็นคำย่อของ Independent Living) ซึ่งมีหลักการทำงานที่สำคัญ คือ การเน้นถึงสิทธิในการเลือกและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ว่าเป็น “สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์” ประกอบกับงานของ IL มีประเด็นเรื่อง “การพิทักษ์สิทธิคนพิการ” ซึ่งมั่นใจได้ว่าจะมีความเชื่อมโยงกับเรื่อง “การเลือกปฏิบัติ” อย่างแน่นอน ทีมงานจึงเดินทางไปยังอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อพบกับผู้ที่สามารถให้คำตอบในเรื่องนี้ได้ และนี่ คือ บทสัมภาษณ์บางตอนที่ขอหยิบยกมาเล่าสู่กันฟัง

สสพ. : พี่ธีรวัฒน์มีมุมมองอย่างไรต่อสถานการณ์การเลือกปฏิบัติกับคนพิการในสังคมไทย?

หากกล่าวถึงการเลือกปฏิบัติ ก็คงจะต้องพูดถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นเรื่องที่มีมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 จนกระทั่งมีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ แต่สำหรับบ้านเรา เพิ่งจะเริ่มพูดถึงมากขึ้น ซึ่งก็เป็นการพูดถึงในวงกว้างในเชิงที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ระหว่างประเทศ ที่มีการออกอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ ทำให้การบัญญัติไว้ในกฎหมายยังไม่เห็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติมากนัก ในกฎหมาย

“...น้อย ก็ ห นึ่ง”

๕

คนพิการฉบับ พ.ศ.2534 ก็ไม่มีกล่าวถึงเรื่อง การเลือกปฏิบัติเลย เพิ่งจะมีในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ที่กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในหลายมาตรา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า กฎหมายบ้านเราเพิ่งเริ่มที่จะมองเรื่องของความเป็นมนุษย์ และสิทธิขั้นพื้นฐานมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องสิทธิมนุษยชนยังเป็นเรื่องนามธรรมที่ค่อนข้างเข้าใจยาก แต่พอเราเริ่มมาบัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.2550 เรื่อง การไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ก็เริ่มเป็นรูปธรรมขึ้น

สสพ. : IL กับ การเลือกปฏิบัติ เกี่ยวข้องกันอย่างไร?

IL เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับคนพิการรุนแรงมากเป็นพิเศษ เพราะพวกเขาเป็นคนที่มีความเสี่ยงต่อการถูกแย่งชิงอำนาจในการตัดสินใจต่อเรื่องของตัวเอง และได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม หรือถูกเลือกปฏิบัติค่อนข้างสูง แต่ในทางปฏิบัติเราก็ให้ความสำคัญและช่วยเหลือคนพิการทุกประเภททุกระดับ ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงไปตรงมากับการทำงานป้องกันการเลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในเรื่องสิทธิมนุษยชน การทำงานเรื่องเหล่านี้คงต้องใช้มุมมองที่กว้าง เพราะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการให้ค่าความเป็นมนุษย์ การเคารพในศักดิ์ศรีผู้อื่น และความเสมอภาคโดยไม่มีแบ่งแยกทั้งเรื่องอายุ เพศ และความพิการ ดังนั้นจึงกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า IL ก็คือ **สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน หรือ สิทธิมนุษยชนนั่นเอง** เช่นเดียวกับสิทธิตามธรรมชาติอื่นๆที่มนุษย์พึงจะมีได้แก่ สิทธิในร่างกาย สิทธิในการดำรงชีวิตด้วยตนเอง พอถึง

ตรงนี้ การทำงานของ IL จึงหนีไม่พ้นเรื่องการพิทักษ์สิทธิ หรือการป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ

ที่ผ่านมา ศูนย์ฯ IL นครปฐม พบเรื่องคนพิการถูกเลือกปฏิบัติค่อนข้างมาก อย่างเช่น เรื่องการละเมิดสิทธิเสรีภาพในการเดินทาง สิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิต สิทธิเสรีภาพในร่างกาย ซึ่ง

ศูนย์ฯ ก็พยายามเข้าไปพิทักษ์สิทธิ และรณรงค์ให้สังคมเข้าใจ และเห็นความสำคัญในสิทธิของคนพิการ แต่ก็พบว่า กฎหมายที่ใช้อยู่ยังมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก เช่น กฎกระทรวงเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสังคม 2548 พบว่ายังไม่ครอบคลุมการจัดการสภาพแวดล้อมนอกตัวอาคาร เช่น ทางลาด สวนสาธารณะ และคอนโดฯ หรือ ที่พักอาศัยของเอกชน สิ่งที่ต้องการเห็นเป็นความเปลี่ยนแปลงจากการทำงานของเรา จึงยังไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร สังคมยังมีการละเมิดและเลือกปฏิบัติต่อคนพิการอยู่ เช่น บางเทศบาลยังคิดว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทำทางลาด หรือจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ซึ่งอาจเป็นเพราะมองว่าคนพิการมีจำนวนน้อย ไม่สามารถออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านได้ ซึ่งเป็นการประเมินคุณค่าในความเป็นมนุษย์ และความหมายของการมีชีวิตอยู่ของคนพิการที่ค่อนข้างต่ำ

สสพ. : ศูนย์ฯ IL ขับเคลื่อนงานอย่างไรบ้าง?

เรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นเรื่องของคนๆ หนึ่ง ถ้าสังคมมองไม่เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ ไม่สนใจที่จะจัดการสังคมให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต และการมีส่วนร่วมด้วยความเท่าเทียมกัน ก็คงไม่สามารถทำให้คนพิการอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ หรือได้ก็ด้วยความทุกข์ยากลำบากอย่างยิ่ง ดังนั้น ศูนย์ฯ IL จึงต้องพยายามรณรงค์ให้สังคมมีความเข้าใจ และตระหนักในการต้องร่วมกันปรับสภาพแวดล้อมในสังคมตามกฎหมายนี้ รวมถึงกฎหมายสิทธิมนุษยชนอื่นด้วย

ดังนั้น งานของศูนย์ฯ IL จะเน้นในเรื่องการรณรงค์ให้คนในสังคมตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชน การพิทักษ์สิทธิคนพิการเพื่อไม่

ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ที่รวมถึงประเด็นอื่นๆ เช่น เรื่อง การศึกษา อาชีพ ด้วย กล่าวได้ว่า งานหลักของ IL ไม่ได้มีแค่ เฉพาะงานบริการช่วยเหลือตัวเอง หรือการสร้างคามเข้มแข็ง ให้แก่คนพิการเท่านั้น แต่จะรวมถึงงานพิทักษ์สิทธิในเชิงการขับเคลื่อนทางสังคมด้วย

สสพ. : มีกรณีตัวอย่างที่ศูนย์ฯ ได้พยายามพิทักษ์สิทธิของคนพิการไหมคะ?

“กรณีการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพให้คนพิการ ปกติ อบต. มีหน้าที่จ่ายเบี้ยยังชีพเป็นเงินจำนวน 500 บาทต่อเดือน ให้คนพิการที่อยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ เมื่อเขาได้จัดการให้คนพิการทุกคนในเขตของเขาได้รับเบี้ยนั้นอย่างทั่วถึงแล้ว เขาก็ปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลืออื่นใดต่อคนพิการอีก โดยเฉพาะกรณีคนพิการรุนแรง ด้วยเหตุผลว่าเขาได้ช่วยเหลือคนพิการทุกคนอย่างเท่าเทียมเรียบร้อยแล้ว ในกรณีนี้อาจกล่าวได้ว่า คนพิการรุนแรงถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม นั่นคือ การมีความพิการรุนแรง ทำให้เขาต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ต้องมีผู้ช่วยเหลือบางเวลา อีกทั้งค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทางเมื่อจำเป็นต้องออกนอกบ้านก็ค่อนข้างสูง เมื่ออบต.ให้ความช่วยเหลือโดยจ่ายเบี้ยยังชีพ ในอัตราปกติเท่ากับคนพิการรายอื่นที่รุนแรงน้อยกว่า จึงกลายเป็นการจัดสวัสดิการที่ไม่เป็นธรรม เพียงเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงคุณภาพชีวิตในระดับที่เท่าเทียมกัน อบต.อาจจำเป็นต้องจัดสวัสดิการหรือความช่วยเหลือตามความจำเป็นที่แตกต่างไปจากกรณีอื่นๆ ไป

การทำงานของ ศูนย์ฯ IL จึงเป็นการพยายามเข้าไปให้ข้อมูล

ปรึกษาหารือ ให้ข้อเสนอต่อ อบต. เพื่อจัดสวัสดิการสนับสนุนเพิ่มเติมเฉพาะราย โดยเฉพาะสำหรับคนที่มีความพิการรุนแรง แต่บทบาทที่ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการที่ผ่านมา ยังไม่ได้ผลมากนัก เพราะว่ายังไม่มียะเยียบอะไรมารองรับ แต่จากนี้ก็คงทำงานได้มากขึ้น เพราะพระราชบัญญัติใหม่นี้ เรื่องเบี้ยยังชีพคนพิการ ได้รับการระบุไว้อย่างเป็นทางการในมาตรา 20 และเปิดโอกาสให้ราชการส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ อย่างเช่น อบต. สามารถออกข้อบัญญัติ ข้อกำหนด หรือประกาศแล้วแต่กรณี ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือคนพิการ

นอกจากเบี้ยยังชีพ ก็ยังมีเรื่อง สิ่งอำนวยความสะดวก อาชีพ ที่ต้องทำงานกันอีกมาก แต่ก็ยังไม่ค่อยมีคนพิการมาร้องทุกข์ให้ช่วยพิทักษ์สิทธิเรื่องเหล่านี้กับศูนย์ฯ ซึ่งการถูกเลือกปฏิบัติในเรื่องการจ้างงาน ส่วนใหญ่จะขอให้ศูนย์ฯ ทำหนังสือส่งต่อเพื่อขอให้ช่วยรับคนพิการเข้าทำงาน ยังไม่มีเรื่องไปถึงกับต้องฟ้องร้องกัน แต่ต่อไปแนวโน้มข้างหน้า คาดว่าจะมีการฟ้องร้องมากขึ้น เพราะกฎหมายเปิดช่องทางให้ทั้งตัวคนพิการ และองค์กรคนพิการสามารถทำได้ ส่วนเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกตอนนี้ ศูนย์ฯ ก็มีเรื่องที่จะดำเนินการ กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งได้

“... น อ ย กั ห นึ่ง” ๓

มีการจัดตั้งศูนย์อาคารเรียนใหม่ และทางศูนย์ฯ IL ได้เสนอให้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามกฎหมาย แต่ปรากฏว่าแบบก็ไม่ให้ดู และไม่ได้รับการยืนยันว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานที่ระบุในกฎ กระทรวง ศูนย์ฯ IL จึงจะดำเนินการฟ้องร้อง โดยขณะนี้ได้ ติดต่อนายความแล้ว คาดว่าคงได้ใช้พระราชบัญญัติฉบับใหม่ แน่นอน กรณีนี้เราจะส่งฟ้องไปที่ศาลปกครอง แต่ถ้าฟ้องศาล ปกครองซ้ำ ก็จะขอคณะกรรมการตามพ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการใหม่นี้ดำเนินการต่อไป

สสพ. : คาดหวังกับพระราชบัญญัติใหม่นี้แค่ไหน?

พระราชบัญญัติใหม่นี้ได้มีความมีความพยายามที่จะ กำหนดสิทธิคนพิการในมาตรา 20 และมีการให้อำนาจองค์กร คนพิการให้สามารถพิทักษ์สิทธิให้แก่คนพิการได้ในมาตรา 15 16 และ 17 คิดว่าจะทำให้การทำงานของศูนย์ฯ IL ในเรื่องการ พิตักษ์สิทธิลดลงและมีประสิทธิผลมากขึ้น แต่นั่นก็หมายถึงว่า องค์กรหรือหน่วยงานที่จะบังคับใช้กฎหมายนี้มาใช้ จะต้องมีการ ศึกษาทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และจัดกลไกเชื่อมโยงเพื่อ การบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ ในอีกทางหนึ่ง สมาคม/ชมรมคน พิการในจังหวัดก็ต้องเรียนรู้ให้เข้าใจ และพัฒนาศักยภาพ ปรับ บทบาทการทำงานใหม่ จากบทบาทเดิมที่มองแต่เรื่องมิติการ พึ่งพิงเพียงอย่างเดียว มาเป็นงานพิทักษ์สิทธิคนพิการเพิ่มมากขึ้น และพยายามที่จะใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการทำงาน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิที่คนพิการพึงมี และบนพื้นฐาน ของกฎหมายที่ให้อำนาจรองรับองค์กรคนพิการเท่าที่จะทำได้

โครงสร้างของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติใหม่นี้ ควรจะมีการแต่งตั้งให้ตอบสนองต่อการทำงานเรื่องสิทธิมนุษยชน

และการเลือกปฏิบัติ ควรมีการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชน หากเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มา จากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนก็จะยิ่งดี จากองค์กรคุ้มครอง สิทธิผู้บริโภคด้วย

อย่างไรก็ตาม แต่ผมยังไม่เชื่อว่าพระราชบัญญัตินี้จะ สามารถสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่คนพิการรุนแรงได้!

ผมไม่เชื่อว่าพระราชบัญญัตินี้ จะมาสร้างการ เปลี่ยนแปลงอะไรแก่ชีวิตคนพิการได้มากนัก เพราะบ้านเรายังมี ปัญหาในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายดีๆ อาจไร่นำยา เมื่อมาถึงขั้นการปฏิบัติจริงๆ วัฒนธรรมการทำงานภายใต้ โครงสร้างระบบราชการคงหวังอะไรได้ยาก ..งานพิทักษ์สิทธิ อย่างที่พวกเราทำนี้คงทำไม่ได้..และยังไม่มียะไรมารองรับและ เชื่อมโยงกับการทำงานของศูนย์ฯ IL จริงๆ... สิ่งที่เราควรทำ คือ ต้อง ถือว่าศูนย์ฯ IL เป็นหน่วยบริการหนึ่งที่มีหน้าที่ช่วยเหลือและ พิตักษ์สิทธิคนพิการ และรัฐควรจะมีการจัดงบประมาณมาสนับสนุนศูนย์ฯ IL เพื่อให้สามารถทำงานได้... ดังนั้น อาจเป็นทาง เลือกที่ว่าศูนย์ฯ IL 3 จังหวัดจะต้องผลักดันให้มี พ.ร.บ.ศูนย์ฯ IL ออกมาให้ได้ในอนาคต ซึ่งก็คงต้องใช้เวลากันหลายปี.....

เกร็ดน่ารู้

(จากสรุปการทำงานโครงการ ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการ 3 จังหวัด)

การพิทักษ์สิทธิคนพิการ - - เป็นการเรียนรู้ในสิทธิเพื่อยืนยัน ในสิทธิของตัวเอง ในกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิ สามารถปกป้อง คุ้มครองสิทธิของตัวเองและเรียกร้องสิทธิของตัวเองได้ โดยอาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การพิทักษ์สิทธิส่วนบุคคล คือ การที่คนพิการคนใดคนหนึ่ง ถูกละเมิดสิทธิของตน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวของคนพิการเอง หรือ สถานบริการและหน่วยงานราชการต่างๆ ทำให้คนพิการไม่มีอิสระ และไม่ได้รับบริการที่เหมาะสม การเรียกร้องสิทธิก็ทำได้โดยองค์กร หรือศูนย์การดำรงชีวิตอิสระที่คนพิการสังกัดอยู่เข้าไปมีส่วนช่วย เหลือในด้านกรให้ข้อมูลข่าวสารว่า เขามีสิทธิอะไรบ้าง ให้คำ บริการในการแก้ไขปัญหา และประสานงานกับสถานบริการหรือ หน่วยงานราชการที่คนพิการนั้นเข้าไปใช้บริการให้ได้รับบริการอย่าง เต็มที่

2. การพิทักษ์สิทธิส่วนรวม คือ การที่องค์กร ศูนย์การดำรง ชีวิตอิสระ และคนพิการมารวมตัวกันเรียกร้องสิทธิที่คนพิการควร จะได้รับ เช่น ทางลาด ลิฟท์ ห้องน้ำสำหรับคนพิการ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ สำหรับคนพิการ

❖ โครงการอบรมจริยธรรม “เรียนรู้ร่วมกัน สร้างพลังสู่สังคม” ครั้งที่ 3

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มีภารกิจสำคัญประการหนึ่ง คือ ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่นักศึกษาโครงการอบรมจริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมปลูกฝังพฤติกรรมและขัดเกลาจิตใจที่มีคุณธรรมให้แก่นักศึกษาซึ่งเป็นวัยรุ่น ผู้ที่จะเป็นอนาคตที่สำคัญต่อไปของประเทศชาติ เพื่อให้เกิดการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบธรรมชาติ หลีกเลียงจากการสอนบรรยายหน้าชั้นเรียน อันจะทำให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ จึงมีแนวคิดผสมผสาน โดยประยุกต์ใช้งานศิลปะเข้ากับแนวคิดอาสาสมัครเพื่อสังคม จัดเป็นค่ายอบรมจริยธรรม โดยร่วมงานกับศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ สมาคมคนพิการทุกประเภทจังหวัดนครปฐม และแผนงานสร้างเสริมคนพิการในสังคมไทย จัดกิจกรรมที่มีลักษณะเชิงปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง นักศึกษา คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และกลุ่มวิทยากรคนพิการขึ้น ระหว่างวันที่ 9 - 14 กรกฎาคม 2550

❖ อบรมหลักสูตร “กลยุทธ์การสร้างองค์กรคุณภาพ”

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาบุคลากรขององค์กร หลักสูตร “กลยุทธ์การสร้างองค์กรคุณภาพ” เพื่อร่วมพัฒนาความสามารถในองค์กรให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ ฝึกการคิดอย่างมีระบบ สร้างการมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็ง พร้อมทั้งร่วม พัฒนาองค์กรเครือข่ายเพื่อนำพาไปสู่การสร้างสุขภาวะให้กับคนพิการและสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างยั่งยืน ระหว่างวันที่ 27-29 กรกฎาคม 2550 ณ เวลเนสโฮม รีสอร์ท & สปา จ.พระนครศรีอยุธยา

❖ พิธีลงนามความร่วมมือการพัฒนาถนนราชดำเนิน เพื่อเข้าถึงสิทธิคนพิการ

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้เข้าร่วม “พิธีลงนามความร่วมมือการพัฒนาถนนราชดำเนิน เพื่อเข้าถึงสิทธิคนพิการ” วันที่ 7 สิงหาคม 2550 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงทางเท้าริมถนนราชดำเนิน ให้เป็นถนนต้นแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง โดยจะเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความริเริ่มและร่วมมือกันระหว่างเจ้าของกิจการที่อยู่บนถนนราชดำเนินและสำนักงานเขตปทุมวัน ซึ่งผลจากความริเริ่มครั้งนี้ แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย ของ สสส. จะศึกษาและถอดบทเรียน เพื่อนำไปขยายผลให้เกิดในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ✍

❖ การจัดประชุมร่วมเพื่อประสานความร่วมมือการสร้างเสริมสุขภาพทางเพศให้กับคนพิการ ร่วมกับภาคีเครือข่าย

วันเสาร์ที่ 4 สิงหาคม 2550 เวลา 09.30 - 12.00 น. มูลนิธิสร้างเสริมสุขภาพผู้หญิง (สสส.) และแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย และแผนงานสร้างเสริมสุขภาพทางเพศ เห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างปัจจัยสนับสนุนสุขภาพทางเพศของคนพิการ และลดปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่พฤติกรรมทางเพศที่ไม่ปลอดภัย จึงได้จัดประชุมเพื่อประสานความร่วมมือการสร้างเสริมสุขภาพทางเพศให้กับคนพิการ ร่วมกับภาคีเครือข่าย ณ ห้องประชุมชั้น 5 ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ ✍

❖ เวทีสรุปบทเรียนโครงการกลุ่มสนับสนุนคนพิการในชุมชน (Peer Support Group)

ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการจังหวัดนครปฐม และแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย ได้จัดเวทีสรุปบทเรียนโครงการกลุ่มสนับสนุนคนพิการในชุมชน (Peer Support Group) วันที่ 17 สิงหาคม 2550 ณ ศูนย์ฝึกอบรมกำแพงแสน จ.นครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนกระบวนการทำงานที่ผ่านมาของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ จังหวัดนครปฐม และนำประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ได้ปรับใช้กับวิธีการทำงาน เทคนิค กลยุทธ์ เพื่อใช้ในการพัฒนาทำงานต่อไป ✍

❖ ประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลเพื่อการประเมินภายนอก

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย ร่วมกับภาคีเครือข่าย ประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลเพื่อการประเมินภายนอก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดการเพิ่มสมรรถนะในการทำงาน และยังเป็นกรกระทำที่ตอบสนองต่อทิศทาง เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งของเครือข่ายประเมินผลเพื่อการพัฒนา ในวันที่ 18 สิงหาคม 2550 เวลา 09.00 - 16.00 น. ณ โรงแรมริชมอนด์ จ.นนทบุรี ทีมประเมินภายนอกจากภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ✍

❖ **อบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้แผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)**

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้แผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping) เพื่อการประเมินผลและการกำหนดแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป ในระหว่างวันที่ 27-28 สิงหาคม 2550 ณ ศูนย์ฝึกอบรม กำแพงแสน จ.นครปฐม โดยทีมวิทยากรจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

❖ **อบรมการเป็นวิทยากรกระบวนการ และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้**

วันที่ 31-2 กันยายน 2550 แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "พัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการ และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้" ให้กับเจ้าหน้าที่แผนงานและสมาคมคนตาบอดจังหวัดพัทลุง และจังหวัดกำแพงเพชร ผู้เข้าร่วมจำนวน 40 คน โดยมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการ/กิจกรรม การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ สามารถนำมาใช้เป็นวิทยากรกระบวนการได้ ณ รอยัลเจมส์ ลอจด์ ศาลายา จ.นครปฐม

❖ **เวทีสรุปบทเรียนการปฏิบัติการเชิงรุกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนตาบอด**

สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา และสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) และแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทยจัดเวทีสรุปบทเรียนการปฏิบัติการเชิงรุกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนตาบอดในท้องถิ่น รวมถึงการนำกลไกการจัดการความรู้ แนวคิด และกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพแกนนำคนตาบอดในพื้นที่ นำร่อง 25 จังหวัด จำนวน 5 ภาค ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2550 ณ อาคารสวนหลวง มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

❖ **การพัฒนาความร่วมมือด้านการพัฒนาระบบบริการฟื้นฟูและบริการสุขภาพเพื่อคนพิการ**

เมื่อวันที่ 25 กันยายน 50 แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย (สสพ.) ได้จัดประชุมเพื่อหารือ เรื่อง การพัฒนาความร่วมมือด้านการพัฒนาระบบบริการฟื้นฟู และบริการสุขภาพเพื่อคนพิการ ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช (สสจ.) มีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย แผนงาน (สสพ.) บุคลากรที่ทำงานด้านบริการสุขภาพ และบริการฟื้นฟูคนพิการ จาก ร.พ.มหาราช ร.พ.ทุ่งใหญ่ ร.พ.ฉวาง ร.พ.ท่าศาลา ร.พ.ทุ่งสง ร.พ.หัวไทร และ สสจ.นครศรีธรรมราช นอกจากนี้ (สสพ.) ยังได้ไปศึกษาดูงานระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของ ร.พ.หัวไทร ซึ่งเน้นการทำงานร่วมกับชุมชน จากกิจกรรมที่นครศรีธรรมราชครั้งนี้ จะนำไปสู่การประสานความร่วมมือในการกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนารูปแบบระบบบริการสุขภาพและฟื้นฟูคนพิการที่ยั่งยืนต่อไป

การตั้ตราคนพัการ : ปรเรเตนพัันฐานทกัไม่ควรรละเลย

การตั้ตราคนพัการสู่การเลอ้กปฏิบัติต่อคนพัการ

ทั้ศนะการตั้ตรา (stigmatization) คนพัการ มั้แนวโนม้จะนำป้สู่ การเลอ้กปฏิบัติต่อคนพัการได้งั้่ายตาย เราสามารถอธับายกลไกการเกดั้ขึ้นของคววมสั้พัันธันี้ โดยแบ่งออกเป็ันสองกลไกด้้วยกัน หนั้ ะกัิดจากพุดัการรรมของบุคคลใดบุคคลหนั้ที่มีทั้ศนะการตั้ตราคนพัการเป็ันทุนเดัิม (direct discrimination) บุคคลหนั้มีแนวโนม้ชั้ดเจันทกัจะเลอ้กการเลอ้กปฏิบัติต่อคนพัการ เช่น บุคคลทกัเป็ันนายจ้งและเชอ้ว่าคนพัการทางกายมั้ความสามารถด้้อยกัว่าคนปรกตั จะมีแนวโนม้ไม่รับคนพัการเข้าท้งานในบรชัษั้ตนเอง หรอ้กรณั้การเข้ารับบรชัการสุขภาพ กั้มีแนวโนม้ทกัคนพัการทกัมีจัิตบกัพรอ้ง ด้้รับบรชัการทกัมีคูนภาพนอ้ยกัว่าคนไม่พัการ จากพุดัการรรมของผู้ให้บรชัการโดยตรง

กลไกรูปแบบทกัสอง เป็ันการเลอ้กปฏิบัติเชิงคัองสร้ง (structural discrimination) เป็ันผลลั้พรั้ของการเลอ้กปฏิบัติทกัเกดั้ขึ้นจากอธัพลของระบบคัองสร้ง ด้้วยอย่างชั้ดเจันต่อการให้บรชัการทางารแพทยั คั้บการพัันฟูทางารแพทยัต่อคนพัการเนอ้จจากการรกัษาและพัันฟูคนพัการ มั้ค่าใช้จ้งสูงและใช้ระยะเวลายานาน

การตั้ตราคนพัการนำป้สู่การเลอ้กปฏิบัติ และการเลอ้กปฏิบัติต่อคนพัการ กั้จะสร้งคววมเครัียดเพิ่มชั้กับคนพัการ คนพัการอาอรุสั้กั้อ สั้นทว้งต่อบุคคลรอบข้าง สั้งเวดลอ้ม สั้งคม ทกัปฏิบัติต่อตนเองด้้อยกัว่าคนทว้ไป

ในสถานการณั้ระบบบรชัการทางารแพทยัทกัต้องการคววมค่าใช้จ้ง ากองทุนประกัันสุขภาพจ้งเงินงบประมาณล่่วงหน้าให้แก่สถานบรชัการ สถานบรชัการมีแนวโนม้ให้บรชัการไม่เพ็ียงพอ และ หรอ้ด้้อยคูนภาพแก่คนพัการ อาจรวมถึ้ผู้ป่วยทกัมีโรคเรอ้รัง เพราะต้องการรกัษาบอ้ยมากกว่าคนป่วยทว้ไป

อั้กรณั้ เช่น คววมเจ็บป่วยหรอ้บางโรคทกัมั้กเกดั้กับคนด้้อยโอกาส เช่น คนพัการ ทุนทกัจะใช้เพอ้การว้จยและพัฒนาเทคโนโลยัใหม่ ๆ เพอ้การรกัษาและพัันฟู กั้จะนอ้ยกว่าทุนว้จยสำหรับโรคทกัมั้กเกดั้กับกลุ่มคนรย เช่น โรคทว้ใจ คววมด้นลั้ทสูงกรณั้หนั้อาจเรอ้กเป็ัน คววมเจ็บป่วยทกัถูกตั้ตรา (stigmatized illness)

โดยสรรูป ทั้งสองรูปแบบกลไกอาจเกดั้ขึ้นพรอ้ม ๆ กัน ส่ผลต่อการเลอ้กปฏิบัติต่อคนพัการ ท้ายสุดคนพัการจะด้้รับบรชัการทกัมีท้งปรมาณและคูนภาพด้้อยกัว่าคนปรกตัทว้ไป

คุณค่าที่สังคมชุมชนยกย่องคนที่มีความสามารถ และมีทักษะที่ตราคนพิการว่าดีเยี่ยมเหล่านี้ จะผลักดันให้คนพิการปฏิเสธการเข้ารับบริการสุขภาพ แยกตัวออกจากสังคม สุขภาพยิ่งจะเลวร้ายลง...

การตีตราคนพิการ กับปัญหาด้านสุขภาพคนพิการ

การตีตราคนพิการนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ และการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ก็จะสร้างความเครียดเพิ่มขึ้นกับคนพิการ คนพิการอาจรู้สึกท้อ สิ้นหวัง ต่อบุคคลรอบข้าง สิ่งแวดล้อม สังคมที่ปฏิบัติต่อตนเองด้อยกว่าคนทั่วไป ความเครียดที่เกิดขึ้นจะบั่นทอนสุขภาพกายและใจเพิ่มขึ้น กลายเป็นสาเหตุของโรคอื่น ๆ ที่จะตามมา เช่น โรคซึมเศร้า โรคจิต ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ทั้งนี้ การตีตรา กลายเป็นสาเหตุพื้นฐานของปัญหาด้านสุขภาพต่อคนพิการ ทั้งจากพฤติกรรมเลือกปฏิบัติจากบุคคลและโครงสร้างของระบบ ที่ไปกระตุ้นให้ปัญหาสุขภาพเลวร้ายยิ่งขึ้น

วงจรความสัมพันธ์ ระหว่างการตีตราคนพิการ การเลือกปฏิบัติ ปัญหาสุขภาพคนพิการ วนกลับไปกลับมา การถูกเลือกปฏิบัติจากสถานบริการ ผู้ให้บริการ ทั้งจากวิธีการรักษา การสื่อสารระหว่างสองฝ่าย สิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยให้เข้าถึงบริการได้สะดวก คุณค่าที่สังคมชุมชนยกย่องคนที่มีความสามารถและมีทักษะที่ตราคนพิการว่าดีเยี่ยมเหล่านี้ ทั้งหมดของปัจจัยเหล่านี้ จะผลักดันให้คนพิการปฏิเสธการเข้ารับบริการสุขภาพ แยกตัวออกจากสังคม สุขภาพยิ่งจะเลวร้ายลง

ปรากฏการณ์ที่ต้องการเหตุผลรองรับ

ผลลัพธ์ด้านสุขภาพที่เป็นผลสืบเนื่องจากการที่คนพิการถูกตีตรา จะมีขนาดของผลกระทบมากน้อยเพียงไร มีการศึกษาและวิจัยอยู่ประปราย แต่มักจะถูกกลืนหรือแก้งล้งเล掖ที่จะหยิบยกขึ้นมาพูดให้เป็นประเด็นทางสังคม

การศึกษาและวิจัยต่อปรากฏการณ์นี้ยังต้องการอีกมาก เพื่อสร้างความกระจ่างว่า แท้จริงแล้ว การตีตราคนพิการ หรือแม้แต่กลุ่มด้อยโอกาสอื่นๆ ทำให้เกิดผลกระทบต่อด้านลบต่อสุขภาพของคนพิการมากน้อยเท่าไร เพื่อสนับสนุนความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างชัดเจน และใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าปัจจุบัน

อ้างอิงบางส่วนจาก

Bruce G. & Jo C. Phelan. *It's better to light a candle than to curse the darkness. Annu. Rev. Sociol.* 2001. 27: 363-385.

“...น้อย ก็ ห นึ่ง”

Grayscale

เพราะกำลังจืดจางเลือน

1.

“คุณจะทำอย่างไรถ้าวันหนึ่งตื่นขึ้นมา แล้วเห็นทุกอย่าง เป็นสีขาว ดำ และเทา”

นี่คือคำโปรยเพื่อบอกที่มาของการทำหนังสือเรื่อง Grayscale หนังสือที่ผ่านการคัดเลือกจากโครงการ “สารคดีข้างบ้าน” *โดยนิตยสาร Bioscope

Grayscale จึงมีที่มาจากความสงสัยใคร่รู้ของคนทำหนังสือเรื่องนี้คือ ดำรง หอดำรง ซึ่งมีเพื่อนคนหนึ่งที่มีความผิดปกติทางสายตา ดำรงจึงล้วงล้ำ (โดยได้รับคำอนุญาต) ไปสู่โลกของเพื่อนคนนั้น และนำภาพชีวิตและความนึกคิดของเพื่อนมาสะท้อนไว้เป็นสารคดีความยาว 30 นาที

ฉันไม่รู้ว่าจะด้วยเหตุผลใดทางโครงการฯ จึงเลือกให้ดำรงทำเรื่องนี้

แต่โดยส่วนตัวฉันชื่นชมคนทำเรื่องนี้ ด้วยเหตุผลว่าในท่ามกลางการพยายามสรรหาและเล่าเรื่องราวต่างๆ เก๋ๆ ล้ำสมัย ไอเดียบรรเจิด ของนักทำหนังรุ่นใหม่ๆ แต่เรื่องนี้ได้สะท้อนเรื่องราวอันเรียบง่าย ไม่มีเทคนิคพิสดาร หรือมีความเก๋ เท่ เทคนิคล้ำหน้าในการนำเสนอ หากทว่า มันได้ช่วยเปิดพื้นที่ให้เห็นถึงคนประเภทหนึ่ง คนที่ต่อสู้ ตื่นรนและความศรัทธาต่อการดำรงอยู่กับชีวิตท่ามกลางภาวะ “ก้ำกึ่ง” ในความพิการ

ฉันชื่นชมเนื้อหาของเรื่องนี้ด้วยว่าอย่างน้อยท่ามกลางตัวละครที่ปรากฏอยู่คาดดินในสื่อ แต่จำจําในรูปแบบท่ามกลางการนำเสนอแต่ภาพของพระเอกมาดเซอร์ หน้าใส หนุ่ม

* ปี 2546 นิตยสาร Bioscope ได้ทำโครงการ สารคดีข้างบ้าน BIOSCOPE FILMMAKER PROJECT 1 โดยการลงประกาศหาคนมีความฝันอยากทำหนังด้วยมือของตัวเอง โดยการส่งไอเดียทำหนังสือนาน 30 นาที ไปยังนิตยสาร ผู้ที่ได้รับคัดเลือกถูกนำส่งเข้าคอร์สระยะสั้น และให้กล้อง ให้ใช้ห้องติดต่อ รวมถึงทุนในการทำหนัง และ 1 ในหนังสือนั้นจากโครงการฯ ที่ได้รับเลือก คือ หนังสือ Grayscale นี้ ผู้ที่สนใจอยากหาหนังสือในโครงการนี้มาชม ติดต่อขอชื่อได้ที่นิตยสาร Bioscope

โลกมักจำแนกสิ่งต่างๆ ออกเป็นสองขั้ว...

...หากทว่าทุกอย่างมันจำแนกได้ชัดเจนอย่างนั้นละหรือ

โลกนี้มีเพียงสองขั้วตรงข้ามเท่านั้นละหรือ

การมองหรือเข้าใจสิ่งต่างๆ เพียงสองขั้วเช่นนี้กลายเป็น

สามัญสำนึกที่คนในสังคมมีวิธีปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ

โทยไม่ตั้งคำถาม....

โทยเเฉพาะอย่างยิ่งไม่เคยเหลือที่ทางไว้สำหรับความ “ก้ำกึ่ง”...

ดีเกาหลี่ที่อินทรีนดี้ นางเอกหน้าใส ผิวสวย รักแร้วขาว และ ความสมบูรณ์แบบของร่างกายตามมาตรฐานทุนนิยม หนังสือเรื่องนี้เลือกที่จะนำเสนอถึงชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ ชีวิตที่ต้องตกอยู่ในภาวะกำกึ่งและไม่มีพื้นที่ชัดเจนสำหรับตัวเอง

Grayscale เป็นหนังสืออัลลิที (reality) ของชีวิตชายหนุ่มหน้าตาดีคนหนึ่งชื่อว่า แอ็ค ซึ่งวันหนึ่งต้องประสบกับความปกติทางสายตา ที่เรียกว่าสายตาเลือนราง (Low vision) แอ็ค จึงไม่ใช่คนตาบอดสนิท แต่จะมองเห็นภาพทุกอย่างที่เป็นสีเทา ซึ่งอาจจะมีแนวโน้มตาบอดสนิทหรืออาจจะมีสภาพรางเลือนอย่างนั้นตลอดไป

หนังสือได้ถ่ายทอดการดำรงชีวิตของแอ็คอย่างละเอียดในพื้นที่ต่างๆ ทั้งพื้นที่ส่วนตัว พื้นที่ที่ต้องสัมพันธ์กับคนอื่นทางกรงาน เราในฐานะคนดูจึงเหมือนได้แอบดูชีวิตของแอ็คผ่านถ้ำมอง และหนังสือนี้ก็สะท้อนให้เห็นว่า แอ็ค มีหัวใจที่เข้มแข็งไม่ระย่อต่ออุปสรรคในเรื่องการมองเห็นเขามีชีวิตที่ปกติสุข ร่าเริงกับเพื่อนๆ และมีความสุขกับคนรัก มีกรงาน มีกิจกรรมต่างๆ ที่สนุกสนานไม่แพ้เด็กหนุ่มในวัยกำลังเบิกบานคนอื่น ๆ

หากเพียงแต่สังคมไม่พยายามยึดเยียดความกดดันอันเกิดจากความกำกึ่งของสภาวะการมองเห็นมาให้เขา..

2.

โลกมักจำแนกสิ่งต่างๆ ออกเป็นสองขั้ว

ดี - เลว ชาย - หญิง ถูก - ผิด สะอาด - สกปรก
ขาว - ดำ พิการ์ - ไม่พิการ์

หากว่าทุกอย่างมันจำแนกได้ชัดเจนอย่างนั้นละหรือ โลกนี้มีเพียงสองขั้วตรงข้ามเท่านั้นละหรือ

การมองหรือเข้าใจสิ่งต่างๆ เพียงสองขั้วเช่นนี้กลายเป็นสามัญสำนึกที่คนในสังคมมีวิธีปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ โดยไม่ตั้งคำถาม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เคยเหลือที่ทางไว้สำหรับความ “กำกึ่ง”

หนังสือสะท้อนให้เห็นว่าคนที่มีความผิดปกติทางสายตา (Low vision) อย่างแอ็ค ต้องเผชิญกับความกดดันจากความ “กำกึ่ง” อยู่บ่อยครั้ง เพราะแอ็คไม่ใช่คนตาบอด เขายังพอมองเห็น ยังทำอะไรหลายๆ อย่างได้อย่างที่คนสายตาปกติทำกัน เพียงแต่ต้องใช้เวลาที่มากขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกัน เขาก็ไม่ใช่คนที่

สามารถทำอะไรได้อย่างแคล่วคล่องรวดเร็วเหมือนคนสายตาปกติ เขาต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการช่วยเหลือในบางเรื่องอย่างที่คุณพิการ์คนอื่นๆ ได้รับ

โลกที่แอ็คเผชิญ จึงไม่ใช่โลกที่ง่ายตาย แอ็คต้องเดินทางคาบเกี่ยวอยู่ระหว่างสองเส้นทาง คือการเป็นคนตาบอด และคนที่มีสายตาปกติ เขาต้องปรับตัวอย่างหนักเพื่อที่จะหาตำแหน่งแห่งที่ให้กับตัวเอง

และ คนหัวใจเข้มแข็งอย่างเขาทำไม่ได้ไม่ยาก เพราะใจของเขาเปิดกว้างที่จะเรียนรู้และยอมรับความจริง เขาจึงไม่อำพรางหรืออับอายที่จะพาตัวเองเข้าไปอยู่ในสังคมของคนตาบอด แต่บ่อยครั้งที่การเข้าไปอยู่ในสังคมคนตาบอด หรือการจัดตัวเองให้อยู่ในหมวดหมู่ของคนพิการตาบอด ทำให้แอ็คถูกมองว่าแกล้งตาบอด เพราะเขายังมองเห็น วันที่เขาไปขึ้นทะเบียนเป็นคนสายตาพิการเพื่อขอสิทธิในการขายลอตเตอรี่ เขายังถูกปฏิเสธจากเจ้าหน้าที่และมองว่าแกล้งทำเป็นตาบอดเพื่อรับสิทธิจากความพิการนั้น

แต่เมื่อล่องเข้ามาในสังคมของคนตาบอด บ่อยครั้งที่เขาถูกผลักให้อยู่ในสถานะของคนตาบอด เพราะความจำกัดจำเขี่ยทางการมองเห็น

บ่อยครั้งที่แอ็คต้องเผชิญกับการเป็น “คนนอก” ที่เปลี่ยวเหงา ไม่มีสังกัด ไม่มีตำแหน่งแห่งที่ ไม่มีพื้นที่ชัดเจนสำหรับคนที่อยู่ในความกำกึ่งอย่างเขา

บ่อยครั้งที่เขาอดอัดเจียนคลั่งกับความกำกึ่งของตัวเอง (โดยเฉพาะฉากที่แอ็ควิ่งกระโดดแล้วร้องตะโกนออกมาเพื่อปลดปล่อยอะไรบางอย่างในใจนั้น สะท้อนให้เราตระหนักถึงความรู้สึกกดดันที่เขาเผชิญอยู่ได้ดีเหลือเกิน)

3.

เพราะโลกมักจำแนกสิ่งต่างๆ ออกเป็นสองขั้ว...

โลกจึงคุ้นชินกับการจำแนกอะไรเป็นคู่ของความต่าง โลกจึงมักรังเกียจหรือไม่ยอมรับความกำกึ่ง

เราจึงเกียจ “น้ำลาย” เพราะมันเป็นของเหลว แต่ไม่ใช่สะอาดดังคุณสมบัติที่ “น้ำ” ควรจะเป็น หน้าซ้า ดันมาอยู่ในตำแหน่งที่เป็นประตูทางผ่านเข้าออกระหว่าง “ใน” และ “นอก” ร่างกายไม่ถูกเก็บอยู่ข้างในให้มืดชิดดังสถานะของเหลวที่เลือดเป็น เราจึงเกียจสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำอย่างตัว “เหี้ย” เพราะ

...สิ่งมีชีวิตที่มีนามว่า “คน” ย่อมต้องการตำแหน่ง
แห่งที่ชัดเจน ต้องการความหมาย ต้องการมุมมอง
มองที่มีคุณค่าจากสังคม คนที่อยู่ในสภาวะกำกวม
หลายๆ ประเภท จึงจำเป็นต้องสร้าง อัตลักษณ์ พื้นที่
หรือตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองขึ้นมา เพื่อสื่อสารให้
สังคมเข้าใจและยอมรับการมีอยู่ของพวกเขา

มันไม่เลือกถิ่นที่อยู่ให้ชัดเจนสักอย่าง จะหากินอย่างไรก็ไม่เลือก
จะหากินอย่างไรก็ไม่ทำให้ชัด

เราจึงเกียจเกีย เลสเบี่ยน เพราะไม่เข้าหมู่เข้าพวกว่า
จะเป็นหญิงหรือชาย และไม่ปฏิบัติตามจารีตที่สังคมยึดถือกันมา

เราคิดว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มักนำพาปัญหามาสู่ตนเอง
และครอบครัว เพราะการวางตัวครั้ง ๆ กลาง ๆ จะเป็นเด็กก็ไม่ใช่
ผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง

หากเป็นสัตว์ สิ่งของ ก็คงไม่มีหระ มนุษย์จะตีค่า
หรือวางสถานะมันอย่างไรก็เป็นเรื่องของมนุษย์ มันก็ดำรงอยู่ต่อ
ไปในแบบของมัน

แต่สิ่งมีชีวิตที่มีนามว่า “คน” ย่อมต้องการตำแหน่ง
แห่งที่ชัดเจน ต้องการความหมาย ต้องการมุมมองที่มีคุณค่า
จากสังคม คนที่อยู่ในสภาวะกำกวมหลายๆ ประเภท จึงจำเป็นต้อง
สร้าง อัตลักษณ์ พื้นที่ หรือตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองขึ้นมา
เพื่อสื่อสารให้สังคมเข้าใจและยอมรับการมีอยู่ของพวกเขา อาทิ
การรวมกลุ่มของเกย์หรือเพศสภาพอื่นใด การใช้พื้นที่บางพื้นที่
เพื่อรวมกลุ่มของวัยรุ่น

หลายๆ กลุ่ม หลายๆ พื้นที่ เรียกร้องต่อสู้จนได้รับ
การยอมรับและเกิดมุมมองใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์มากขึ้นสำหรับ
ชีวิตของพวกเขา

แต่สำหรับคนสายตารางเลือกอย่างแฉิด สังคมไทยยังไม่
เคยมีพื้นที่ ยังไม่เคยมีตำแหน่งหรือความเข้าใจไว้เผื่อคนที่
กำกวมระหว่างความพิการและไม่พิการอย่างที่เขาเป็นเลย

แฉิดจึงถูกผลักให้ไปอยู่ในโลก 2 ชั้น ชั้นโน้นที่ชั้นนี้

โดยที่ทั้งสองชั้นก็ไม่ได้ยอมรับให้เขาสังกัดในพื้นที่
อย่างเต็มตัว

ไม่ต้องพูดถึงสวัสดิการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ
ที่คิดเผื่อไว้สำหรับคน “กำกวม” อย่างแฉิด และคนที่เป็นอย่าง
เขาอีกมากมายในประเทศนี้ เพราะมันไม่เคยมี

ด้วยว่าความกำกวมอย่างเขาไม่เคยถูกทำให้ปรากฏ และ
สังคมแทบไม่เคยรู้จัก

ตราบไต่ที่ยังไม่มีข้อเสนอเพื่อเรียกร้อง ตราบไต่ที่
ไม่มีกลุ่มก้อนในการสร้างพื้นที่และอัตลักษณ์ของคนกำกวมทาง
ความพิการอย่างที่เขาเป็นอย่างหวังว่ารัฐในประเทศนี้จะคิดเผื่อหรือ
เตรียมทรัพยากรใดๆ ไว้ให้

ลำพังแค่ต้องพบกับภาวะของความกำกวมทางการมอง
เห็น ก็ทำให้เขาไม่สะดวกในการใช้ชีวิตมากพออยู่แล้ว แต่
แฉิดอาจโชคร้ายกว่าคนสายตารางเลือกในสังคมอื่น ตรงที่เกิด
เป็นประชากรในสังคมที่บ้าคลั่งและขีดเส้นแบ่งขั้วแบ่งฝ่ายแบ่ง
พรรคแบ่งพวก ไว้เป็นมาตรฐานอย่างชัดเจน

ฉะนั้นแล้วความ “กำกวม” ของแฉิดอาจทำให้
ตำแหน่งแห่งที่ของคนสายตารางเลือกอย่างเขา ต้องจมอยู่กับ
ความพรวมัวไว้ตัวตนอยู่อีกนานเท่านาน...ในสังคมคลั่งขั้วที่
ชื่อว่า “ไทย” นี้

Grayscale (2547) : หนังสือสารคดีจากเมืองไทย
เป็นหนังสือสารคดีในโครงการ สารคดีข้างบ้าน BIOSCOPE
FILMMAKER PROJECT 1

สร้างและกำกับโดย ดำรง หอดำรง
อำนวยการสร้างโดย นิตยสาร BIOSCOPE

** หนังสือเล่มนี้ไม่มีวางจำหน่ายตามร้านทั่วไป

ผู้สนใจสามารถสั่งซื้อได้จากนิตยสาร BIOSCOPE

โทร. 0-2541-5318

